

Kaskadni stilovi (CSS – Cascading Style Sheets)

Stil u HTML-u odnosi se na boju, veličinu, poziciju, poravnanje bilo kog elementa. (Na primer boja teksta, bozadine, font, veličina slova, veličina slike, pozicija lejera, udaljenost od vrha itd.)

Postoji 3 načina da se dodeli stil nekom elementu:

1. **inline** – koristeći atribut **style** unutar početnog taga elementa
2. **internal** (unutrašnji) – koristeći element **<style>** unutar **<head>** sekcije dokumenta
3. **external** (spoljni) – koristeći jedan ili više spoljnih CSS fajlova

Kada se upotrebi inline stil, navedene osobine važiće samo za taj konretan element. U prethodnoj vežbi, veličine, pozicije i boje lejera postavljali smo koristeći ovaj stil:

```

Site View  default.html x
<body> <div#layer1>
17
18 <body style="margin: 0">
19
20 <div id="layer1" style="position: absolute; width: 800px; height: 109px; z-index: 1; top: 0px; left:
21   </div>
22
23 <div id="layer2" style="position: absolute; width: 800px; height: 37px; z-index: 2; left: 0px; top:
24   </div>
25

```

Vidimo da je stil određen preko atributa style unutar samog elementa. Kada god stil postavljamo preko Tag Properties ili CSS Properties panela, Expression Web formira inline stil.

Međutim, šta ako želimo da iste osobine važe za više elemenata iste vrste na toj stranici? Na primer, da više paragrafa budu istog fonta, boje slova i poravnanja. Da ne bismo više puta pisali iste vrednosti i nepotrebno činili kod komplikovanim i nečitljivim, možemo koristiti unutrašnji stil i u zaglavlju dokumenta definisati različite stilove koje želimo da primenimo u dokumentu. I ovaj stil pojavljuje se u prethodnoj vežbi. Naime, kad god smo selektovali deo teksta i promenili font i veličinu slova preko prečica u Common traci alata, Expression Web je generisao unutrašnji stil (.autostyle1) pretpostavljajući da nam ista podešavanja mogu zatrebati za još neki dao teksta u dokumentu:

```

Site View  default.html x
<body> <div#layer1>
1 <!DOCTYPE html>
2 <html>
3
4 <head>
5 <meta content="x-none" http-equiv="Content-Language">
6 <meta content="text/html; charset=utf-8" http-equiv="Content-Type">
7 <title>Početna strana</title>
8 <style type="text/css">
9 .auto-style1 {
10   font-family: Verdana, Geneva, Tahoma, sans-serif;
11   font-size: small;
12 }
13 </style>
14 <meta content="harbor, seals, California, coast" name="keywords">
15 <meta content="This site is about Harbor seals in Northern California" name="description">
16 </head>
17

```

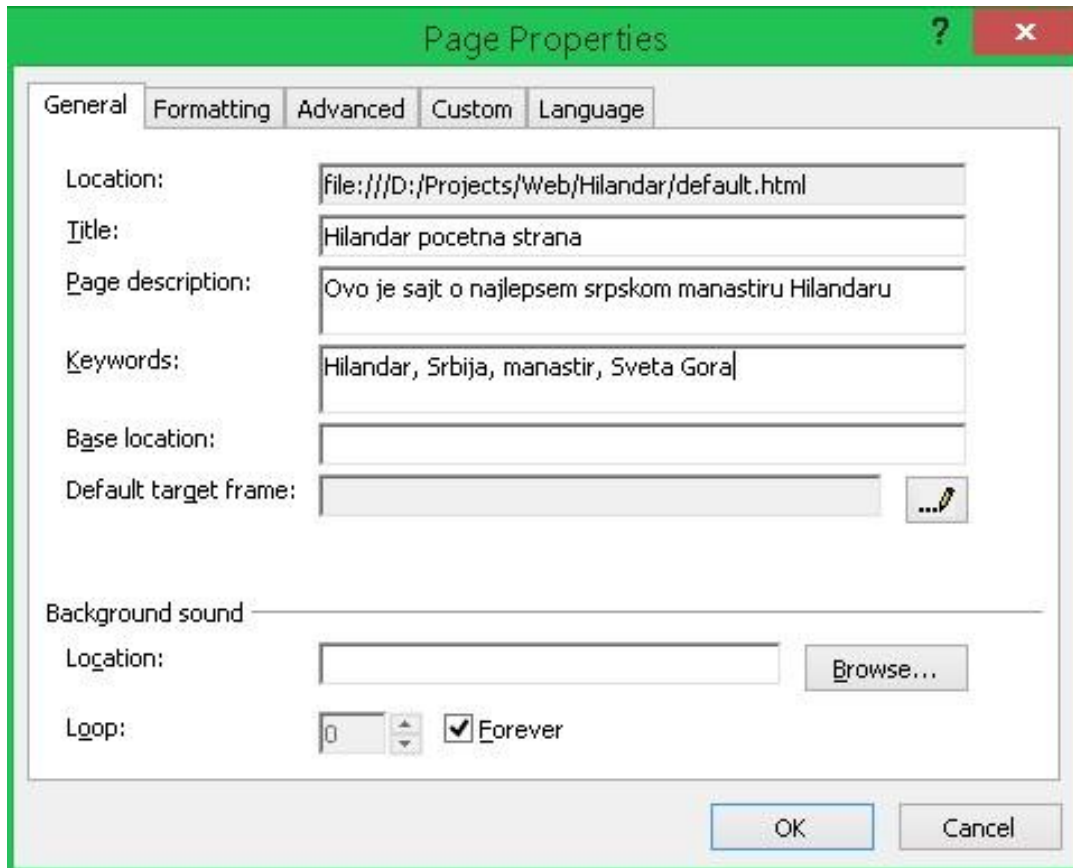
Na ovaj način izbegavaju se ponavljanja unutar iste HTML stranice. Međutim, ako pravimo sajt sa više stranica, najčešće želimo da sve stranice imaju isti raspored elemenata strane, odnosno lejera u kojima je sav sadržaj. Drugim rečima, želimo isti broj lejera sa istim veličinama i

pozicijama. Da ne bismo za svaku stranicu kreirali posebno unutrašnje stilove sa istim vrednostima, moguće je sve ove stilove zapisati u poseban dokument koji ima ekstenziju .css i tako više puta iskoristiti jednom kreirane stilove.

Međutim, postavlja se pitanje: šta ako isti element ima definisana sva tri stila – u okviru taga elementa je jedna vrednost, u okviru zaglavlja druga, a u spoljnom fajlu treća? Stilovi se zovu kaskadni upravo zato jer je definisana hijerarhija među njima: prioritet ima inline stil, zatim unutrašnji i na kraju spoljni. Ovo je korisno, jer možda želimo da jedna vrednost važi na celom sajtu, ali recimo samo na jednoj stranici sajta želimo drugu vrednost, pa u okviru nje na jednom elementu treću vrednost. Ukoliko nemamo takav slučaj, moramo se potruditi da određeni element na koji primenjujemo spoljni stil nema nikakve vrednosti definisane inline ili unutrašnjim stilom.

U ovoj vežbi napravićemo sajt sa tri stranice koje imaju identične rasporede strane, pa ćemo koristiti spoljne stilove.

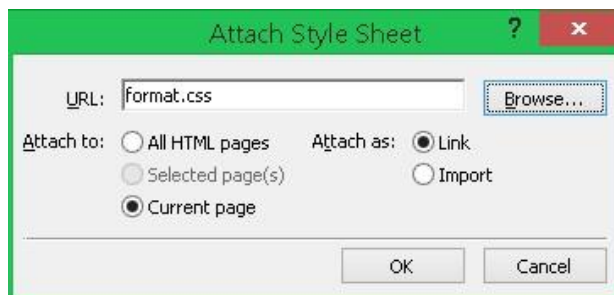
Kreiraćemo novi sajt preko **Site > New Site > New Empty Site** i nazvati ga Hilandar. Zatim kreiramo novu HTML stranicu, promenimo naslov u Hilandar početna strana i sačuvamo ga. Zatim upišemo opis stranice i ključne reči u **File > Properties**:

Kreiranje nove CSS strane

Sa **File > New > CSS** komandom kreiramo novi css fajl i odmah ga klikom na **File > Save** snimamo pod imenom format.css.

Sada moramo ovaj fajl da “prikačimo” na našu HTML stranicu kako bismo svaki stil koji upišemo u njega mogli na njoj: ponovo selektujemo našu početnu (default.html) i na **Apply Styles** panelu kliknemo **Attach Style Sheet**. (Ukoliko nemamo panel Apply Styles, dodajemo ga klikom na **Panels > Apply Styles**.) U dijalog prozoru preko Browse dugmeta selektujemo prethodno kreiranu format.css stranu:

Expression Web će u head sekciji kreirati tag `<link>` sa adresom fajla `format.css`. U slučaju rada na računarima koje koristi više ljudi koji su radili ovu istu vežbu, treba obratiti pažnju da nismo prikazali nečiji tuđi fajl. Adresa fajla treba da glasi samo `format.css`, bez ikakve putanje pre imena, jer to znači da se taj fajl nalazi u istom folderu/sajtu gde i `default.html`, a to i želimo. Ukoliko to nije slučaj, znači da smo prikazali pogrešan fajl i treba iz koda izbrisati sve putanje i ostaviti samo `format.css`, kao na slici:

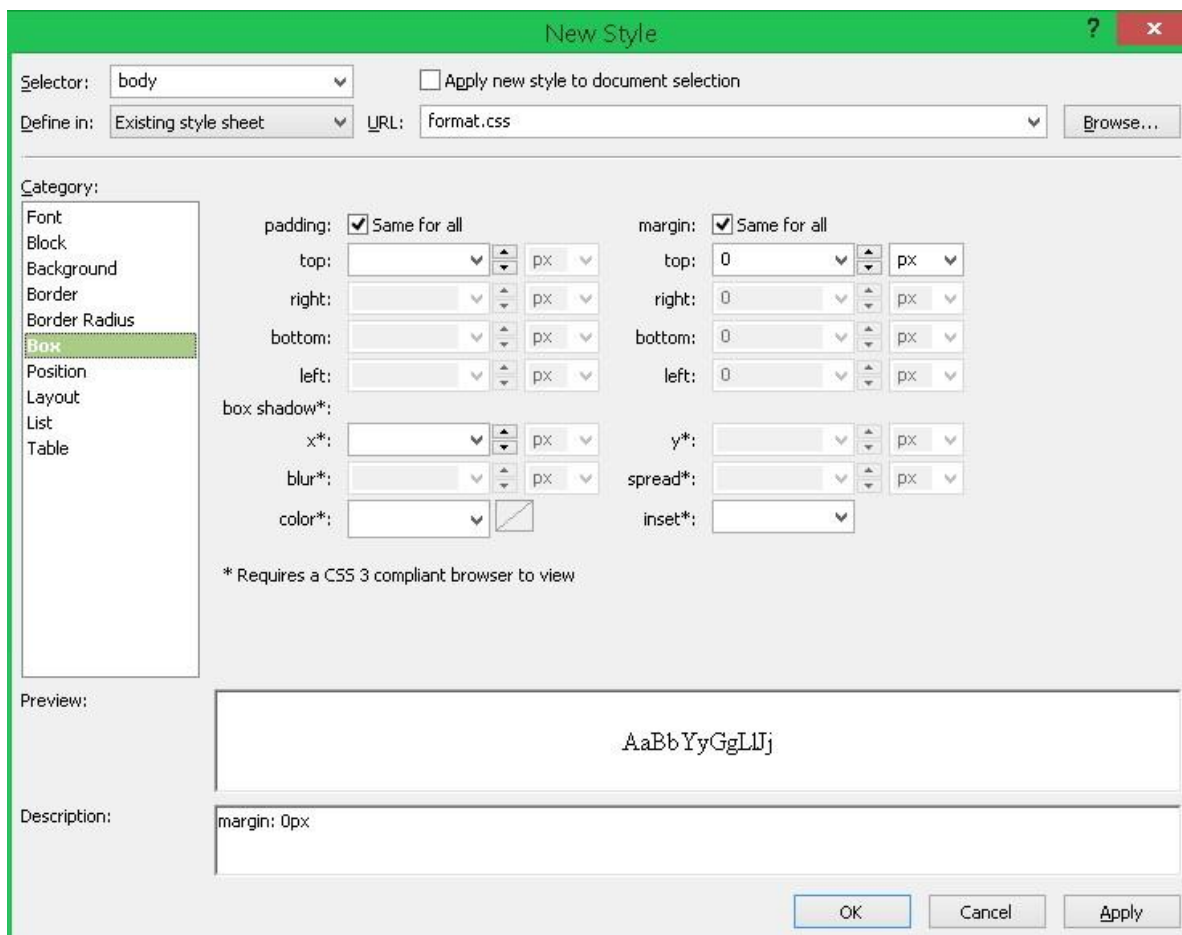
```

1 <!DOCTYPE html>
2 <html>
3
4 <head>
5 <meta content="text/html; charset=utf-8" http-equiv="Content-Type">
6 <title>Hilandar početna strana</title>
7 <link href="format.css" rel="stylesheet" type="text/css">
8 </head>
9

```

Najpre ćemo kreirati novi stil za `body` tag koji će postaviti sve margine na 0.

Klikom na **New Style** u okviru panela **Apply Styles** otvara se sledeći prozor za dijalog:

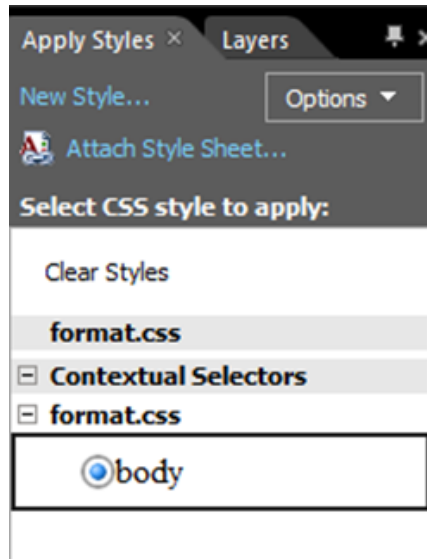

Za selektor ćemo u padajućoj listi izabrati `body`, jer se margine odnose na celu stranicu.

Ono što je vrlo važno je da u **Define in:** obavezno izaberemo **Existing style sheet** (nikako ostaviti **Current Page**), inače će Expression Web automatski kreirati novi unutrašnji stil i vrednosti margina za tag `body` upisati u zaglavlje dokumenta, dok će `format.css` ostati prazan. Zatim preko **Browse** dugmeta izaberemo naš `format.css`.

Margine se podešavaju u kategoriji **Box**. Ostavićemo štiklirano **Same for all** i upisati vrednost `0`. (Ovde nije potrebno unositi jedinicu mere `px`)

Kada kliknemo na **OK**, taj stil će se pojaviti u panelu **Apply Styles**:

Ukoliko to nije slučaj, a u fajlu `format.css` je kreiran odgovarajući kod:

```

Site View  default.html  format.css* x
1  body {
2      margin: 0px;
3  }
4
5
6

```

to znači da smo stranici zaboravili da prikačimo `format.css` ili smo prikačili pogrešan fajl. Treba se vratiti na `default.html` i sa panela **Apply Styles** izabrati **Attach Style Sheet** i izabrati odgovarajući `format.css`.

S druge strane, ukoliko se stil pojavio u **Apply Styles**, ali je fajl `format.css` prazan, to znači da smo zaboravili da postavimo stil u spoljni fajl (**Define in:** u prozoru **New Style** i odabir `css` fajla `format.css`). Ova greška se malo teže ispravlja, jer se sve druge osobine stila mogu lako naknadno menjati (dok smo na `html` stranici desni klik na stil u panelu **Apply Styles**, pa klik na **Modify Style**), ali ne i gde će stil biti smešten, pa je jedna opcija da ga izbrišemo (desni klik na stil, pa **Delete**) i napravimo ponovo, a druga da prekopiramo sav tekst između tagova `<style>` u `head` sekciji `html` dokumenta na `format.css`, a zatim izbrišemo ceo taj deo iz zaglavlja, sa sve `<style>` tagovima. U okviru `<head>` sekcije dokumenta ne treba uopšte da postoji `<style>` element.

Ukoliko je `css` fajl prikačen, stil za `body` će se automatski primeniti, jer je `body` selektor.

Sada ćemo na sličan način kreirati raspored strane kao na slici:

Ubacićemo 4 lejera i voditi računa da Expression Web nije ubacio neki od lejera jedan u drugi. To možemo proveriti na dva načina: ili direktno u kodu – potrebno je da završni tag svakog lejera ide pre početnog taga narednog lejera:

```

9 <body>
10
11 <div id="layer1" style="position: absolute; width: 100px; height: 100px; z-index: 1">
12 </div>
13 <div id="layer2" style="position: absolute; width: 100px; height: 100px; z-index: 2">
14 </div>
15 <div id="layer3" style="position: absolute; width: 100px; height: 100px; z-index: 3">
16 </div>
17 <div id="layer4" style="position: absolute; width: 100px; height: 100px; z-index: 4">
18 </div>
19
20 </body>

```

Ukoliko nije tako, već su tagovi ugnježdjeni jedan u drugi:

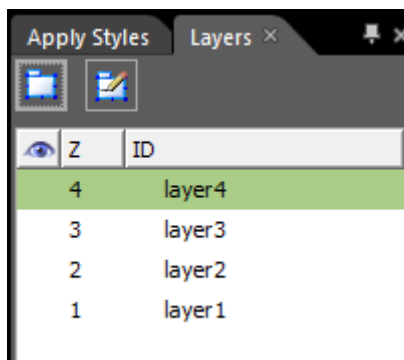
```

9 <body>
10
11 <div id="layer2" style="position: absolute; width: 100px; height: 100px; z-index: 2">
12   <div id="layer1" style="position: absolute; width: 100px; height: 100px; z-index: 1">
13   </div>
14 </div>
15 <div id="layer3" style="position: absolute; width: 100px; height: 100px; z-index: 3">
16 </div>
17 <div id="layer4" style="position: absolute; width: 100px; height: 100px; z-index: 4">
18 </div>
19
20 </body>

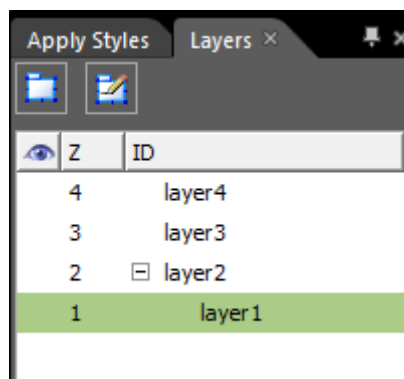
```

treba iseći završni tag spoljnog lejera i prebaciti ga na odgovarajuće mesto (Cut-Paste).

Drugi način da ovo uradimo je preko panela **Layers**. Ako je sve kako treba, on će izgledati ovako:

a ukoliko je jedan ugnježdjen u drugi, izgledaće ovako:

U tom slučaju moguće je prevući ugnježdjeni lejer na dole (Drag&Drop) i on će doći na svoje mesto.

Sve vreme Expression Web vrši formatiranje uz pomoć inline stila preko atributa style. Ako ga ne izbrišemo iz taga svakog od lejera, on će imati prioritet, a to ne želimo. Dakle, treba izbrisati ceo atribut Style iz taga svakog od lejera:

```

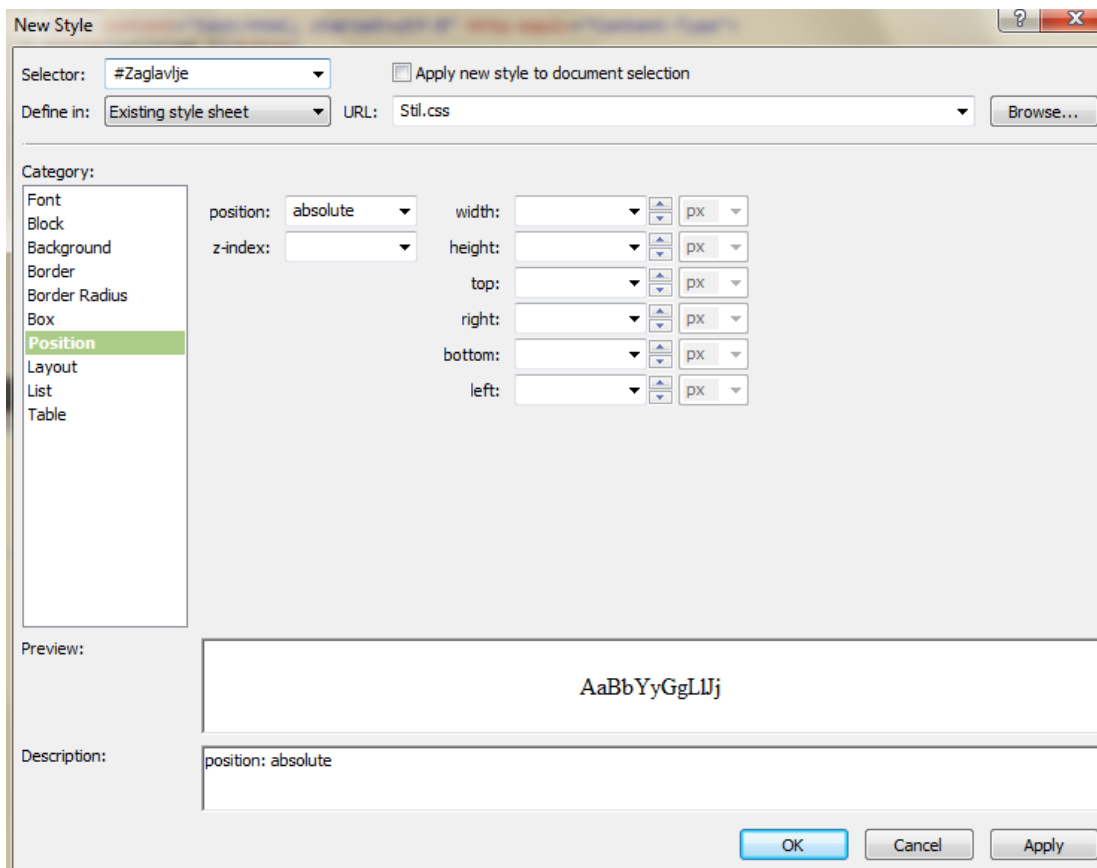
9 <body>
10
11 <div id="layer1">
12 </div>
13 <div id="layer2">
14 </div>
15 <div id="layer3" >
16 </div>
17 <div id="layer4">
18 </div>
19
20 </body>
21

```

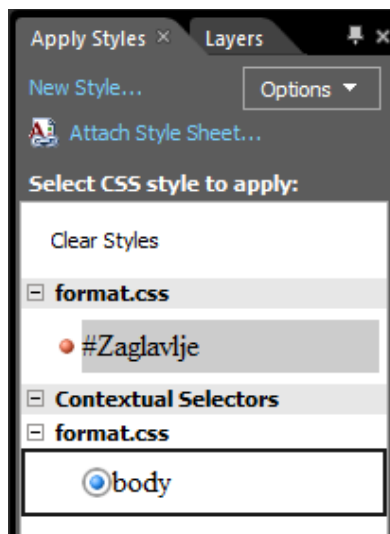
a zatim za svaki lejer napraviti novi stil koji će biti zapisan u spoljnom css fajlu format.css, na isti način kao što smo to uradili za margine taga body. Ono što je drugačije je to što je body selektor (ima svoj tag <body>), dok su lejeri svaki za sebe, odnosno ne pravimo stil koji će važiti za sve lejere, već za svaki posebno, obraćajući im se po atributu id. Zato ćemo u delu Selector: sami ukucati ime lejera ispred kog ide znak #, jer on upravo znači da se ime odnosi na odgovarajući id.

U kategoriji **Position** obavezno postavljamo **position** na **absolute**, a width, height, top i left na sledeće vrednosti za svaki od lejera. (Za svaki lejer pravimo novi stil.)

Dakle, za lejer Zaglavlje postavićemo širinu na 960px, a visinu na 125px. Top i left nećemo popunjavati jer oni iznose 0px. Zatim ćemo postaviti boju pozadine (background-color) u kategoriji **Background** na #CCCCCC. (Za svaki lejer postavićemo različitu boju pozadine kako bismo videli tačan raspored. Ako sve uradimo kako treba, oni će se složiti u piksel.)

Kada pritisnemo dugme OK, taj stil bi trebalo da se pojavi u panelu Apply Styles:

a u format.css sledeći kod:

```

1 body {
2     margin: 0px;
3 }
4
5 #Zaglavlje {
6     background-color: #CCCCCC;
7     position: absolute;
8     width: 960px;
9     height: 125px;
10 }
11

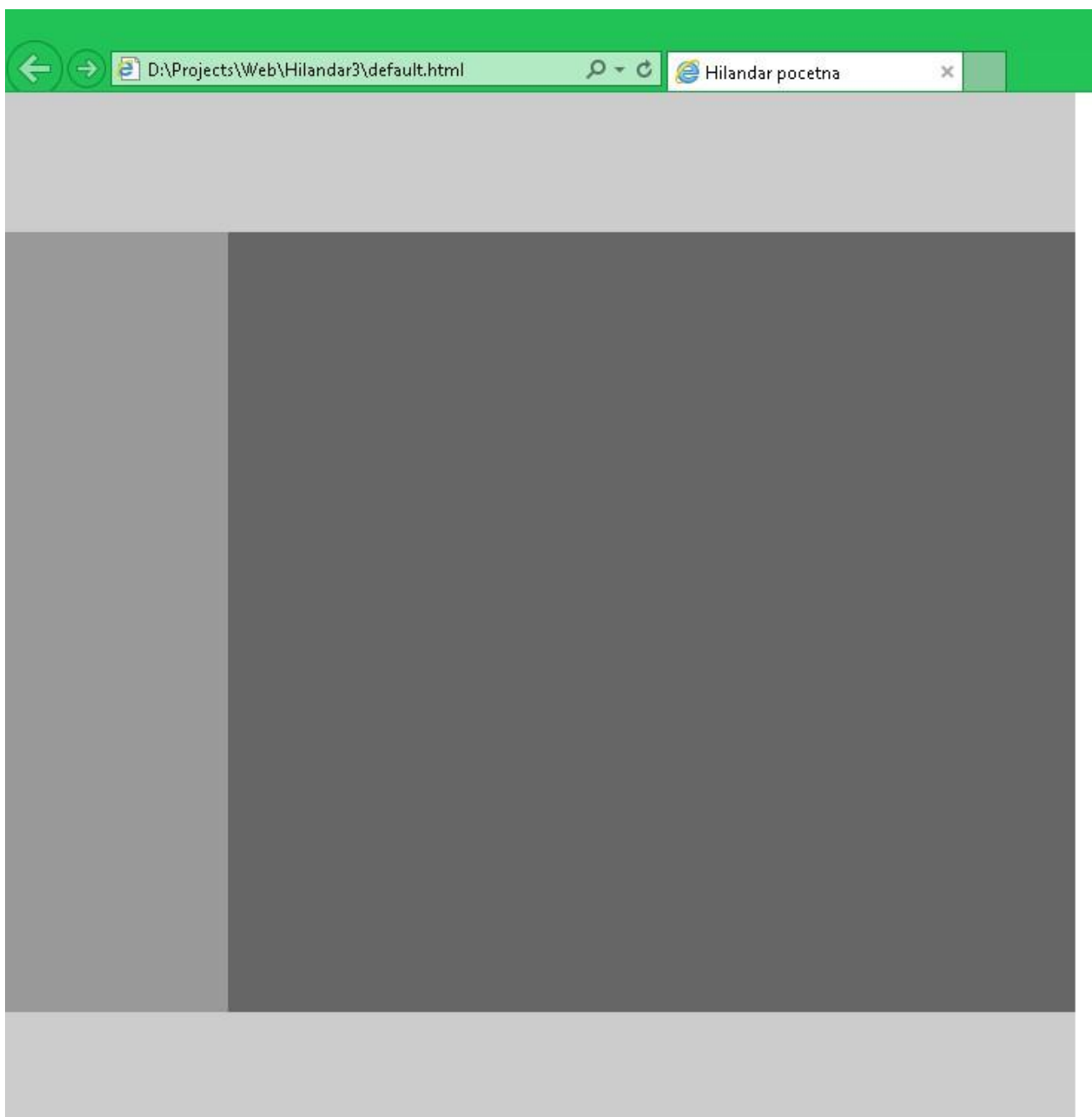
```

Sada kreiramo još 3 stila za preostala 3 lejera postavljajući sledeće vrednosti:

div (Layer)	Zaglavlje	Navigacija	Sadržaj	Podnozje
width	960px	150px	810px	960px
height	125px	840px	840px	100px
top		125px	125px	965px
left			150px	
background-color	#CCCCCC	#999999	#666666	#CCCCCC

Sve što je sada preostalo je da dodelimo svakom lejeru po jedan stil – selektujemo lejer1 klikom na njega u kodu, a zatim kliknemo na stil #Zaglavlje u panelu Apply Styles. Zatim lejer2 i tako redom.

Nakon toga, strana u pretraživaču treba da izgleda otprilike ovako:

Ukoliko dolazi do preklapanja, ili je neki od lejera pomeren i ne uklapa se sa ostalima, treba proveriti da li je position postavljen na absolute, da nije slučajno vrednost za left postavljena u right i da li postoji stil body i da li su margine u njemu postavljene na 0. Ako je sve ovo urađeno kako treba, lejeri će se savršeno uklopiti.

Centriranje strane /sadržaja

Da bismo centralizovali kompletan sadržaj naše stranice u pretraživaču, napravićemo novi div sa ID="Omotac". Njegov početni tag mora počinjati pre svih ostalih div-ova, dakle odmah iza taga body, a završni posle svih ostalih, odmah pre zatvarajućeg body taga, kako bi svi prethodni lejeri bili ugnježdeni unutar njega. Za ovo je bolje ne koristiti Toolbox, već otkucati odgovarajući kod ručno, a završni tag iseći i prebaciti na kraj:

```

11 <body>
12
13 <div id="Omotac">
14
15 <div id="Zaglavlje"></div>
16 <div id="Navigacija"></div>
17 <div id="Sadržaj"></div>
18 <div id="Podnozje"></div>
19
20 </div>
21
22 </body>
23

```

Za njega ćemo napraviti novi stil #Omotac, pozicionirati ga relativno i postaviti levu i desnu marginu na auto vrednost:

```

42 #Omotac {
43     position: relative;
44     width: 960px;
45     margin: auto;
46 }
47

```

Kreiranje rasporeda strane koristeći postojeće stilove

Pošto već imamo spremljen spoljni CSS fajl, sve što je potrebno da uradimo na drugoj (i ostalim, koliko ih ima) stranici našeg sajta je da ubacimo odgovarajući broj lejera, obrišemo stil iz njihovih tagova i na Apply Styles panelu kliknemo Attach Style Sheet, kako bismo prikačili spoljni fajl sa stilom. Ukoliko direktno u kodu upišemo odgovarajuća imena lejera, stilovi će se primeniti automatski. Ako to ne uradimo, potrebno je selektovati lejer po lejer i zatim kliknuti na odgovarajući stil u panelu Apply Styles.

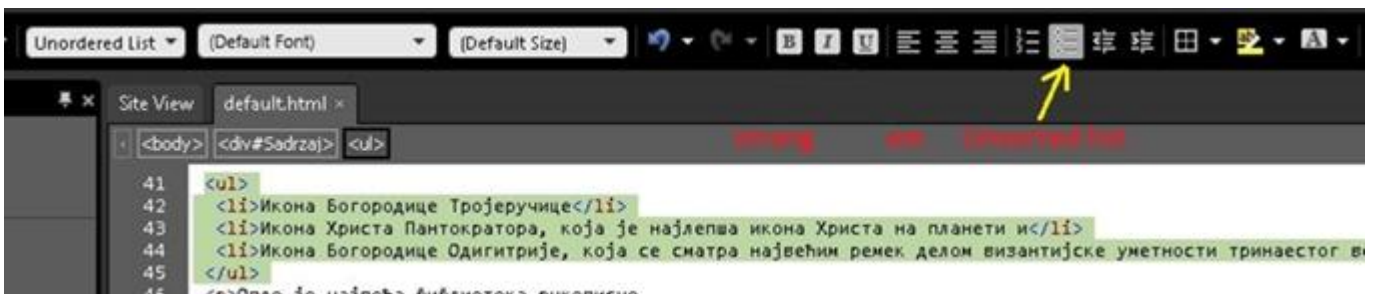
Drugi, lakši način da se ovo uradi – ukoliko nismo ubacili nikakav sadržaj u lejere početne stranice – je da izbrišemo sav kod sa nove stranice i tu prekopiramo celokupni kod početne stranice, a zatim samo promenimo title (eventuelno i opis i ključne reči preko File > Properties).

Dakle, sa File > New > HTML napravićemo nove dve stranice i sačuvati ih pod imenima manastir.html (title Manastir) i sveta-gora.html (title Sveta Gora) sa istim rasporedom strane kao u početnoj stranici default.html, a zatim na sve tri stranice u lejeru Navigacija napraviti linkove ka druge dve i jedan spoljni link O nama koji vodi na sajt Gimnazije „Sveti Sava“.

Kreiranje lista

U zaglavlje početne stranice ubacićemo sliku Hilandar_zaglavlje.jpg, a u sadržaj tekst iz fajla Hilandar.docx. Prvi pasus ćemo postaviti da bude naslov h1, drugi h2, a treći, kao i poslednji pasus teksta stila italic.

Na slici Hilandar-IZGLED.png vidimo da je jedan deo teksta u obliku nesortirane liste. Odvojimo taj deo teksta enterima ispred i iza, tako da bude poseban pasus, zatim ćemo ga selektovati i kliknuti na prečicu za nesortiranu listu (**Bullets**) u Common traci alata. Svaku stavku ćemo odvojiti enterom od prethodne. Vidimo da je Expression Web generisao kod sa listom sa tagom ul (Unordered List) u okviru kog je svaka stavka liste označena tagom li (list item).

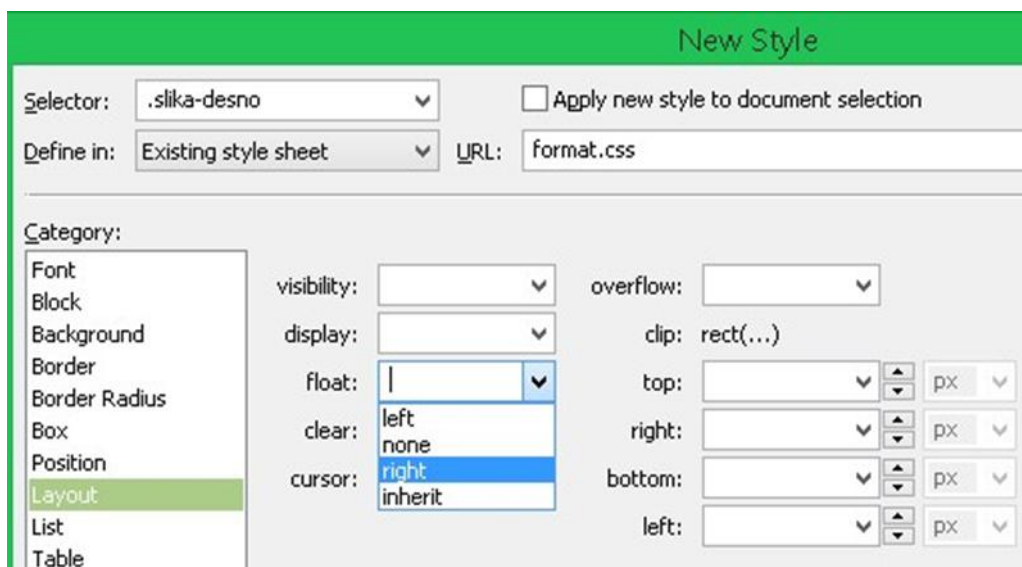

Korišćenje CSS-a za poravnanje slika

Ispred pasusa u kome treba da se nalazi slika ubacićemo sliku Hilandar_glavna.jpg.

Napravićemo novi stil koji će poravnati sliku udesno i napraviti malo razmaka između slike i susednog teksta. Pošto stil koji postavlja sliku desno treba da omogući da se može primeniti na bilo koju sliku (ili više njih), a ne samo na jednu (preko atributa id) ili na sve (preko selektora img), ovaj stil će se primenjivati uz pomoć klase, tako da može biti korišćen na bilo kom elementu dokumenta koji će biti definisan imenom te klase. Svi stilovi za klase počinju tačkom, pa ćemo u polju Selector uneti ime .slika-desno.

U **Layout** kategoriji New Style dijaloga postavićemo **Float** na desno (right), a u **Box** kategoriji pod **Margin** deselektovati Same for all iznad Margin i staviti 10 px za levu marginu (left) i 10 px za donju (bottom).

Kada je still kreiran, treba ga samo primeniti na sliku koju smo ubacili – kliknućemo na sliku a zatim na stil .slika-desno u panelu Apply Styles i slika će se pomeriti udesno.

Ubacivanje sadržaja u Layer Podnozje

Otkucati sledeći tekst: Sva prava zadržana ©2010-2014. Dizajn NZ Studio Corp.

Copyright znak ubaciti uz pomoć komande **Insert > Symbol**.

Modifikovaćemo stil za podnožje desnim klikom na #Podnozje u Apply Style panelu i klikom na Modify Style. U kategoriji **Block** postavićemo **text-align** vrednost na center, a u kategoriji **Font** boju slova na narandžastu.

NZ Studio Corp tekst istaći sa strong tagom uz pomoć B ikonice.

Dovršavanje sajta Hilandar uz fino podešavanje

Da odmaknemo malo tekst od ivice kontejnera, kreiraćemo nove stilove za svaki od selektora p, a, h1 i h2 i postaviti padding opcije u kategoriji Box na 10px.

Umesto kreiranja ovih stilova možemo postaviti i padding na primer za ceo lejer Sadržaj (po 10px na levoj i desnoj strani), ali onda moramo smanjiti širinu lejera za 20px. Isto važi i za lejer Navigacija u kome su linkovi.

Pošto font linkova u lejeru Navigacija treba da bude veći, možemo to uraditi na dva načina: kako su linkovi jedini tekst u ovom lejeru, možemo prosto modifikovati stil za lejer Navigacija tako što ćemo povećati veličinu fonta na 24 px. Opet, kako na sajtu nema drugih linkova osim u lejeru navigacija, možemo umesto toga kreirati novi stil sa selektorom a (tag za linkove) i postaviti veličinu slova za linkove na 24 px.

Za Sadržaj ćemo postaviti boju pozadine (background-color) na crnu, a boju fonta (font-color) na belu.

Na kraju obavezno testirati kako stranice izgledaju u pretraživaču i proveriti da li rade svi linkovi.

